

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ*Анотація*

У статті проаналізовано зміст і сутність фінансової системи залежно від змісту таких категорій, як фінанси, фінансові ресурси та фінансові відносини. Визначено різні підходи щодо класифікації її функцій та окреслено основні із них, серед яких: монетарна, алокаційна та функція управління. Досліджено місце фінансових ринків у виконанні функцій фінансової системи, що сприяють ефективному розподілу ризиків і грошових ресурсів. Досліджено особливості фінансових ринків як функцій фінансової системи в цілому, яким властиві наступні характеристики: надійність, прозорість, ефективність, ліквідність, цілісність і інноваційність. Зроблено висновок, що градієнтом розвитку сучасної фінансової системи і фінансових ринків є зростання фінансових інновацій.

Ключові слова: фінансова система, інноваційні фінансові рішення, класифікація функцій, характеристики фінансової системи, грошові кошти, ризик.

С.И. Благун,Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника,
г. Ивано-Франковск**ИДЕНТИФИКАЦИЯ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ
В ЭКОНОМИКЕ ГОСУДАРСТВА***Аннотация*

В статье проанализированы содержание и сущность финансовой системы в зависимости от содержания таких категорий, как финансы, финансовые ресурсы и финансовые отношения. Определены различные подходы к классификации ее функций и обозначены основные из них, среди которых: монетарная, аллокационная и функция управления. Исследовано место финансовых рынков в выполнении функций финансовой системы, которые способствуют эффективному распределению рисков и денежных ресурсов. Исследованы особенности финансовых рынков как функции финансовой системы в целом, которым свойственны следующие характеристики: надежность, прозрачность, эффективность, ликвидность, целостность и инновационность. Сделан вывод, что градиентом развития современной финансовой системы и финансовых рынков является рост финансовых инноваций.

Ключевые слова: финансовая система, инновационные финансовые решения, классификация функций, характеристики финансовой системы, денежные средства, риск.

Вступ. Ефективність розвитку сучасної фінансової системи пов'язана перш за все із своєчасним прийняттям інноваційних фінансових рішень. Немає ніяких сумнівів, що фінансові інновації можуть мати різні ефекти впливу на фінансову систему, враховуючи специфіку механізму їх дії і можливі наслідки для всієї економіки.

Сучасна економіка не може функціонувати без ефективної фінансової системи, яка визначається ринком, інструментами і правилами надання

фінансових послуг. Тобто, фінансова система є одним із найбільших важливих досягнень сучасного суспільства і є невід'ємною частиною економічної системи.

Постановка завдання. Фінансова система як невід'ємна частина світової економічної системи визначає вартість капіталу і розмір коштів, наявних в економіці. Крім того, вона створює механізми формування фінансових потоків між різними економічними суб'єктами.

Виходячи із системних позицій дослідження вітчизняних та зарубіжних наукових надбань, нами зроблена спроба аналізу різних підходів до визначення фінансової системи та класифікації її функцій.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі немає єдиної думки щодо визначення фінансової системи. Вона розглядається залежно від теоретичного тлумачення таких категорій, як «фінанси», «фінансові ресурси», «фінансові відносини» тощо. Крім того, визначення фінансової системи не закріплено законодавством України. Тому вітчизняні науковці та практики визначають фінансову систему, виходячи з її ролі в суспільному відтворенні. Наприклад, В. Н. Опарін називає фінансовою системою сукупність відокремлених певних складових фінансів, які мають свої характерні ознаки й особливості і відображають специфічні форми та методи розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту [1]. О. Д. Василик стверджує, що фінансова система держави – це різноманітні види фондів, сконцентрованих у її розпорядженні, а також в господарських суб'єктах й інших фінансових інститутах з метою використання економічного і соціального розвитку [2]. Г. І. Башнянин у складі фінансової системи виділяє: фінанси домогосподарств, фінанси підприємств, державні фінанси [3].

На думку доктора економічних наук, професора Крупки М. І., фінансову систему можна розглядати як інфраструктуру різних фінансових інститутів, які здійснюють фінансові операції й одночасно є суб'єктами й об'єктами управління фінансами [4].

Крім цього, в літературі зустрічаються різні підходи щодо класифікації функцій фінансової системи. Так, у роботі [5] вказано, що фінансовій системі властиві такі функції, як: монетарна, алокаційна та функція управління.

Перша із них пов'язана із процесом нагромадження грошей в економіці, з подальшим їх розподілом між зацікавленими суб'єктами через платіжну систему, тоді як алокаційна функція здійснює розподіл наявних ресурсів між державними і приватними секторами, підтримуючи таким чином економічне зростання. У свою чергу, функція управління дозволяє контролювати потік грошових коштів в економіці з метою ефективного їх використання. Ці функції тісно пов'язані між собою, а їх ефективна реалізація визначає розвиток всієї економіки.

Інші погляди мають автори в роботі [6], в якій вони розглядають більш широкий підхід щодо фінансової системи і виділяють наступні її функції:

1. Забезпечення способів переміщення економічних ресурсів у часі. Забезпечення умов для такого роду міжчасових переміщень (в дослівному перекладі *intertemporal* означає «між часом») ресурсів є однією з функцій фінансової системи. Крім того, що фінансова система сприяє переміщенню ресурсів у часі, вона також відіграє важливу роль в переміщенні ресурсів в просторі. Іноді капітал, необхідний для здійснення того чи іншого бізнес-проекту, знаходиться дуже далеко від того місця, в якому його можна було б використати з найбільшою ефективністю.

Підвищенню ефективності економіки величезною мірою сприяють всілякі інновації, завдяки яким дефіцитні грошові ресурси переміщуються в часі і просторі. Вони перетікають звідти, де не приносять високого доходу, і використовуються там, де вони дають більший прибуток.

2. Забезпечення способів управління ризиком. Фінансова система надає можливості для управління ризиком. Аналогічно переміщенню грошових ресурсів за допомогою фінансової системи переміщуються і ризики. У фінансовій системі існують посередники, наприклад страхові компанії, які спеціалізуються на діяльності, пов'язаній з переміщенням ризику. Вони стягують з клієнтів, які хочуть знизити ступінь своїх ризиків, спеціальні страхові кошти і передають їх інвесторам, які за певну винагороду згодні оплачувати страхові вимоги і нести ризик. Найчастіше капітали і ризики пов'язані воедино і переносяться за допомогою фінансової системи одночасно, внаслідок чого фінансовий потік характеризує також і потік ризиків.

3. Забезпечення способів клірингу та здійснення розрахунків, що сприяють торгівлі. Фінансова система дає можливість виконувати клірингові операції і здійснювати платежі такими способами, які стимулюють обмін товарами, послугами й активами. Одна з найважливіших функцій фінансової системи полягає в забезпеченні населення і фірм ефективними способами здійснення платежів у процесі придбання товарів і послуг.

4. Забезпечення механізму акумуляції фінансових ресурсів і їх розподіл між користувачами. Фінансова система забезпечує механізм акумуляції фінансових коштів для заснування великих підприємств або для його розподілу серед значної кількості власників. У сучасній економіці мінімальний обсяг інвестицій, необхідний для ведення повноцінного бізнесу, часто перевищує грошові ресурси окремого суб'єкта. Фінансова система надає можливість (наприклад, за допомогою фондових ринків або банків) їх акумулювати і вже згодом використовувати за потребою.

5. Отримання необхідної інформації, яка дозволяє координувати децентралізований процес прийняття рішень в різних галузях економіки.

Фінансова система надає інформацію, яка допомагає узгоджувати між собою незалежні рішення, що приймаються в різних секторах економіки.

6. Забезпечення способів вирішення проблеми стимулювання. Ці проблеми виникають в ситуаціях, коли один з учасників угоди володіє інформацією, якою не володіє інший; або якщо один з учасників діє як агент (комісіонер) від імені іншого. За допомогою фінансової системи вирішуються психологічні проблеми стимулювання, що виникають, якщо одна сторона фінансової операції володіє інформацією, якою не володіє інший партнер по угоді, або коли одна сторона є агентом, який приймає рішення за іншу.

Як зазначалось вище, фінансові ринки і посередники виконують декілька функцій, що сприяють ефективному розподілу ризиків і грошових ресурсів. Існують, однак, проблеми, пов'язані з психологією стимулювання, що обмежують здатність посередників їх виконувати. Психологічні проблеми стимулювання виникають тому, що сторони контрактів часто не мають можливості постійно стежити один за одним і контролювати один одного. Розрізняють три види проблем, пов'язаних зі стимулами: «морального ризику», «несприятливого вибору» і «комітент-комісіонера».

Проблема морального ризику або безвідповідальності (*moral hazard*) виникає тоді, коли власник страхового полісу допускає більший ризик або менше прагне до того, щоб запобігти події, що призводить до втрат. Саме безвідповідальність часто стає причиною небажання страхових компаній страхувати деякі види ризику.

Існує ще одна проблема, яка пов'язана з нерівномірністю доступності до обсягу інформації для сторін угоди – проблема несприятливого вибору (*adverse selection*). Вона полягає в тому, що особи, які мають страховий поліс від того чи іншого типу ризику, зазвичай значно більше схильні до нього, ніж решта загалом.

Аналізуючи ці функції, варто зауважити, що вони всі в основному властиві фінансовим ринкам – найбільш важливій частині фінансової системи, основна роль яких полягає в передачі вільних грошових коштів суб'єктам господарювання, котрі зацікавлені у них в процесі трансформації заощаджень в інвестиції. Таким чином, фінансові ринки нагромаджують і розподіляють заощадження: інвестиційна функція, функції фінансування (визначення процентних ставок і вартість фінансових активів); функція укладання угод; функція підтримки процесу управління ризиками [7].

Ці особливості фінансових ринків можна розглядати як функції фінансової системи в цілому, оскільки вона сприяє економічному розвитку.

Тим не менш, на нашу думку, фінансові ринки повинні бути наділені такими характеристиками: надійність, прозорість, ефективність, ліквідність, цілісність і інноваційність.

Надійність насамперед пов'язана з своєчасним наданням інформації інвесторам через емітентів цінних паперів.

Прозорість пов'язана із способом проведення розрахункових операцій та інформування суб'єктів ринку.

Ефективність фінансових ринків може бути проаналізована в трьох вимірах:

– ефективність розподілу ресурсів (капітал розподілений до найефективніших інвестиційних проектів);

– ефективність угод (угода купівлі-продажу реалізована при найнижчому рівні трансакційних витрат);

– інформаційна ефективність (всі учасники ринку мають рівний доступ до інформації, що впливає на оцінку фінансових інструментів) [8-10].

Ліквідність фінансових ринків визначається можливостями реалізації угод купівлі-продажу в будь-який момент часу за фіксованою ціною без ніяких додаткових витрат.

Цілісність фінансових ринків пов'язана з тісними зв'язками, які існують між контролюючими установами фінансових ринків, що створюють умови для розвитку суб'єктів на цих ринках.

На даний час особливе значення мають характеристики, пов'язані з інноваціями на фінансових ринках, які відображені в низці нових фінансових рішень прийнятих на цих ринках.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного аналізу, можна стверджувати, що спільною рисою сучасної фінансової системи і фінансових ринків є посилення глобалізації та динамічне зростання фінансових інновацій.

Список використаних джерел:

1. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : Навч. посібник / В. М. Опарін. – Київ: КНЕУ, 2008. – 240 с.
2. Леоненко П. М. Теорія фінансів : Навч. посібник / Леоненко П. М., Юхименко П. І., Ільєнко А. А. та ін.; за заг. ред. О. Д. Василика. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 480 с.
3. Башнянин Г. І. Фінансові системи в економіці держави / Г. І. Башнянин // Фінанси України. – 1999. – №10. – С. 51–56.
4. Михасюк І. Р. Державне регулювання економіки : Підруч. для вищ. навч. закл. / І. Р. Михасюк, А. Ф. Мельник, М. І. Крупка, З. М. Залога; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Атіка: Ельга-Н, 2000. – 592 с.
5. Pietrzak B. System finansowy w Polsce. Tom 1 / B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak. – Warszawa: PWN, 2008. – 484 s.
6. Bodie Z., Merton R. Finance. – Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 2000. – 455 p.
7. Rose P., Marquis M. Money Market and Capital Market, Financial Institutions and Instruments in a Global Marketplace. – New York: McGraw Hill, 2003. – 789 p.
8. Al-Kaber M. Rynki finansowe. – Białystok: WSE Białystok, 2010. – 343 s.
9. Damodaran A. Corporate Finance: Theory and Practice, 2nd Edition. – Hoboken: John Wiley & Sons, 2003. – 1008 p.
10. Ehrhardt M., Brigham E. Corporate Finance: A Focused Approach, 5th Edition. – Independence: Cengage South-Western, 2013. – 840 p.

**IDENTIFICATION OF FINANCIAL SYSTEM
IN THE ECONOMY OF THE COUNTRY**

Abstract

The article analyzes the content and nature of the financial system based on such categories as: finance, financial resources and financial relations. Different approaches to the classification of its functions and basic outlines of them, namely: monetary, allocation and management functions have been defined in the article. The article investigates the place of financial markets in performance of functions of financial system, promoting an efficient allocation of risks and monetary resources. The features of financial markets as functions of financial system as a whole, which have the following characteristics: reliability, transparency, efficiency, liquidity, integrity and innovation have been studied. Conclusion is drawn that the gradient of modern financial system and financial markets development is the growth of financial innovations.

Keywords: financial system, innovative financial decisions, classification features, characteristics of financial system, funds, risk.

References:

1. Oparin, V. M. (2008). *Finansy (Zahal'na teoriia)* [Finance (General Theory)]. KNEU, Kyiv, 240 p. (in Ukr.).
2. Leonenko, P.M., Yukhymenko, P.I., Il'ienko, A.A. et al. (2005). *Teoriia finansiv* [Theory of Finance]. Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, 480 p. (in Ukr.).
3. Bashnianyn, H.I. (1999). The financial system in the state economy. *Finansy Ukrainy [Finansy Ukrainy]*, vol. 10, pp. 51-56 (in Ukr.).
4. Mykhasiuk, I.R., Mel'nyk, A.F., Krupka, M.I., Zaloha, Z.M. (2000). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [Government regulation of the economy], 2nd ed. Kyiv, 592 p. (in Ukr.).
5. Pietrzak, B., Polański, Z. (2008). *System finansowy w Polsce* [The financial system in Poland]. Vol. 1, PWN, Warszawa, 484 s. (in Pol.).
6. Bodie, Z., Merton, R. (2000). *Finance*. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, 455 p.
7. Rose, P., Marquis, M. (2003). *Money Market and Capital Market, Financial Institutions and Instruments in a Global Marketplace*. McGraw Hill, New York, 789 p.
8. Al-Kaber, M. (2010). *Rynki finansowe* [Financial markets]. WSE Białystok, Białystok, 343 s. (in Pol.).
9. Damodaran, A. (2003). *Corporate Finance: Theory and Practice*, 2nd ed. John Wiley & Sons, Hoboken, 1008 p.
10. Ehrhardt, M. (2013). *Corporate Finance: A Focused Approach*, 5th ed. Cengage South-Western, Independence, 840 p.

